

Дата: 02-01-25

Клас: 6

Предмет: Мова. Література

Завдання:

Мова: 1. Підготуватися до Контрольної
Роботи за темою "Тисячеліття".

2. Впр. 4, 5 з мистка # 7.

Літ-ра: 1) В. Королев-Старий, "Хуха -
Маховиця" - розділ дочитати до кінця,
2-й р. - прочитати. 2) Вийти усно, відпові-
дати на запитання до р. 1 і 2 (листок до-
данець).

ВАСИЛЬ КОРОЛІВ-СТАРИЙ (1879–1943)

Василь Костянтинович Королів-Старий (справжнє прізвище — Королів) народився на Полтавщині. Навчався в Полтавській духовній семінарії, потім у Харківському ветеринарному інституті. Він працював ветеринаром¹ і навіть видав дуже популярний у той час посібник для лікування тварин.

У революційні роки письменник працював у галузі журналістики, а також редактором журналу. Через складну політичну ситуацію в країні 1919 р.

В. Королів-Старий переїхав до Чехо-Словаччини, де провів решту свого життя. Саме тут розквітував його талант письменника.

У спадщині митця багато творів для дітей: роман «Чмелик», збірка казок «Нечиста сила», п'єси-казки «Русалка-жаба», «Лісове свято» та ін. Роман «Чмелик» певною мірою автобіографічний, тобто розповідає про долю самого автора. Цей твір має підзаголовок «Навколо світу» не випадково, адже в ньому йдеться про долю юнака з Полтавщини, який був змушений покинути рідну землю й блукати по світу. І хоч йому вдалося влаштувати життя в Австралії, проте він усе одно повертається в рідну Україну. А ось збірка казок «Нечиста сила» побудована на фольклорному матеріалі. Одна з казок цієї збірки «Хуха-Моховинка» розповідає про пригоди міфічної істоти, яку могли бачити лише добрі люди, бо й сама вона такою була.

До речі...

Хухи — добрі лісові духи в слов'янській міфології. Зовні вони схожі на маленьких пухнастих звірків. Давні слов'яни вважали, що свої маленькі будинки-нори хухи влаштовують між корінням дерев. Узимку вони впадають у сплячку аж до весни. Ці міфічні істоти мають здатність змінювати забарвлення своєї шерсті, залежно від того місця, де знаходяться. Вони вкрай рідко спілкуються з людьми, а коли це роблять, то стають невидимими. Побачити їх можуть тільки люди з добрим серцем і світлою душею, які ніколи нікого не ображають. Хухи попереджають людей про небезпеку, яка чатує на мандрівника в лісі (З енциклопедії).

¹ Ветеринар — фахівець, який лікує тварин.

ХУХА-МОХОВИНКА І.

Вона була останньою.

Народилася не ранньою весною, як усі її сестри та брати. Було тоді вже тепле, ясне, веселе літо. Тим-то вона була найменшою в родині, «мізинчиком». Її дуже жаліли й любили, але ж любили не тільки за те, що вона була манісінька, як кошенятко. Вона була добра, лагідна, плоха, звичайненька, слухняна, роботяща. А граючись з іншими малими хухами, радо приставала на всяку забавку, до якої її кликали. І ніколи ніхто не бачив, щоб вона колись гнівалася, чи була роздратованою, або ж мала якісь примхи.

Коротко кажучи, це була дуже гарна хушка, може, ліпша, як всі інші хухи в тому лісі.

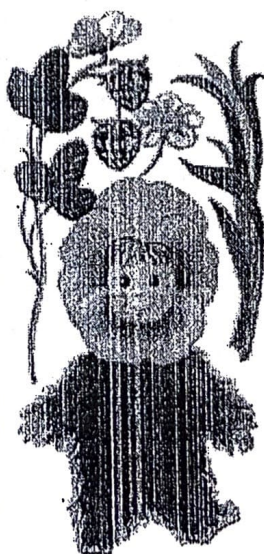
Звали її Моховинка.

Ми, люди, усіх хух авемо просто хухами, так само, як і вони кажуть на всіх нас просто люди. А тим часом хухи бувають різні. Ті, що живуть у лісі, звуться лісовими; ті, що по проваллях і скелях, — печерницями; що понад річками та озерами, — очере-тянками; ті, що у високій траві та бур'янах, — бур'янками. Бувають ще степовички, байрачні, левадні. Тільки немає боло-тянок, бо всі хухи, як котики, не люблять вогкого.

Моховинка була зроду лісовою хухою. І не тільки лісовою, а ще й боровинкою, бо народилася вона в густому-густому старому бору, де споконвіку жив увесь її славний рід. Відомо ж бо, що хухи з роду в рід живуть по одних і тих самих міс-цях. Переселяються ж тоді, коли щось зруйнує милу їм їхню батьківщину.

А це буває дуже, дуже тяжко, і вони гірко плачуть. Правда, люди здебільшого того плачу не розуміють, думають, що то стогне вітер, чи скриплять дерева в лісі, або пищать миші в полі. Бо ж люди дуже рідко помічають і розуміють чужі сльози...

Однак тому великому бору, у якому жила Мохо-винка, нічого не загрожувало. Лісник доглядав, щоб ніхто не кинув сірничка, хлопці глибоко всередину ходити боялися, рубали ж ліс тільки невеличкими частками, і він швидко виростав знову.

СВІТ ФАНТАВІЙ, МУДРОСТІ

У тім бору, між корінням великої сосни, зробила на осінь Моховинка собі хатку. Заблудити вона не могла ніколи, бо ту сосну легко було впізнати: на прикорні вона ділиться на три товстих стовбури. Моховинка заложила всі дірки сосновими галузками, а щілини й зокола¹, і зсередини — м'яким зеленим мохом.

Була вона й сама така пухка, як мох. Мала довгу вовночку, що, мов шовком, укривала все її тільце. Сама тільки мордочка була голенька й нагадувала садову жовто-фіолетову квіточку — братки. Та були ще в неї голенькі зісподу² рожеві лапки.

Як і всі інші хухи, Моховинка так само мала мінливу вовночку, яка враз сама собою робилася того кольору, що й ті речі, біля яких бувають хухи. Моховинка найчастіше була зеленою, бо рідко відбігала від своєї зеленої хатки. Але ж коли вона бігала по соснових старих глицях³, що лежали на землі, то ставала такою ж рудувато-червоною, як вони. Біля потоку вона була блакитною, як вода, на піску — жовтою, як пісок, між кущами шипшини — рожевою, на вересі⁴ — фіолетовою, на снігу ставала білою.

Через те люди так рідко й помічають хух. Хоча ж і те треба сказати, що люди взагалі дуже неуважні: вони мало чого помічають навколо себе.

До того ж далеко-далеко не кожний може побачити хуху...

Одного дня Моховинка прокинулася спозаранку: ще й не світало. Прокинулася, бо їй стало холодно. Вона виглянула у віконце й побачила, що по лісу на глицях і на деревах лежить якась срібна пелена. Спочатку вона помислила, що то була імла, але ж коли придивилася краще, то помітила, що те було не подібне ні на імлу, ні на важкий туман, що часом котив бором. А був то перший сніг, бо вже починався підзимок.

Щоб не змерзнути, Моховинка витягла зі своїх зимових запасів сухого моху й затулила щільненько вхід у хатку. Потім знову скрутилася клубочком та й заснула. Але недовго вона спала. Збудив її якийсь сграшний звук. Вона почула, неначе хтось міцно гупнув біля неї, аж у вухах задзвеніло. Сама ж вона так підплигнула на своєму ліжку, що аж її ніжки вгрузли в мох, а манісінька подушечка з м'якенької кульбаби покотилася на долівку. Тої ж

¹ Зокола — зовні.

² Зісподу — з нижнього боку, знизу.

³ Глиця — лист деяких дерев у вигляді голок, шпильок; хвоя.

⁴ Верес — вічнозелений, низенький кущик із дуже дрібним листям і лілово-рожевими квітками.

хвилини щось гупнуло знову, ще дужче. Хуха прожогом відчинила віконце й побачила чоловіка.

То був дід у великих повстяниках¹, що майже цілком застували їй дивитися. Він вихнувся, щось блиснуло в повітрі, і те блискуче вдарило по її сосні. Знову аж луна пішла від того дзвіного удару, а її сосна жалібно застогнала.

Перелякана Моховинка притьмом плигнула до дверей і між дідовими ногами проскочила надвір. Навколо стояло вже чимало інших хух і сумно дивилися, як дід рубав сосну. Їм було боляче слухати, як плаче та красна троїста сосна. Але ж що вони, малесенькі, могли зробити? Як могли їй допомогти?

Тільки ж один старий, мудрий і досвідчений Хо-Суковик² надумався.

— По тому, як той дід поспішає та оглядається, — промовив Суковик, — я бачу, що він робить не по правді! А біжіть лишень, діти, до лісника, пищіть, шкрябайте йому у віконце, аж поки він не прокинеться. Забіжіть котрась по дорозі до Лісовика, скажіть і йому — він щось вигадась...

Хухи мерщій покотили до лісничової хатинки. Там вони пищали, хрокали, стукали у вікна, аж поки не прокинувся лісник.

«Що воно за знак? — промовив він сам до себе. — Деревастоять і не поворухнуться, а воно щось шумить і пищить. Чи не хухи часом?»

Тоді хухи почали ще дужче шкрябатися по шибах. Лісник накинув козушину на плечі й вийшов на поріг. Тут його привичаєне вухо здалеку вловило стук сокири. Він хутчій ухопив рушницю й побіг у ліс. А поперед нього біг його ловецький пес, а ще поперед пса котили щасливі хухи. Та тільки ж дід ще здалеку почув небезпеку й подався тікати.

І таки втік. Але ж Моховинчину хатинку було знищено, сплюндровано. Одну стіну було зовсім вивалено, мох понівечено й розкидано, а всередину не можна було й пролізти: стільки там валялося великих і малих трісок та кори. Прийшла на Моховинку біда...

¹ Повстяники — валянки.

² Хо-Суковик — один із духів-лісовиків.

Що було робити?.. Проситися до когось у хатку було незручно, бо у хух такий звичай, що кожна доросла хух повинна мати свою окрему хатинку. Через те вони й будують такі манісінькі хатки, що навіть удвох там не можна зручно поміститися. Турбувати ж хоча б і рідних батьків, чи там сестер або братів жодна хух собі не дозволить. Отож лишалося одне: шукати нового помешкання, дарма що всі родичі та знайомі кликали Моховинку до себе жити.

Одубілими рожевими лапками побігла хуха по білому, холодному снігу, заглядаючи під кожне дерево, під кожний кущик. Але ж у тому лісі було повно хух. Скрізь, де тільки було дупло чи якась нірка, — там уже була інша хуха або хо.

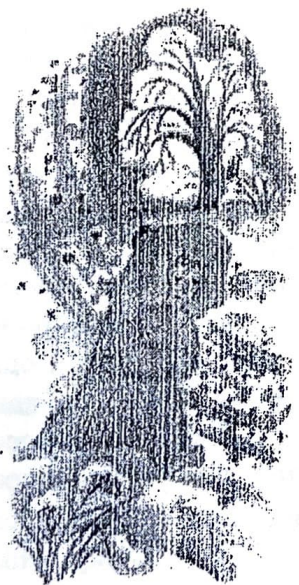
Моховинка бігла все далі й далі. Була вже й обідня пора, а вона ще зранку нічого не їла.³ Охляла, знесилена, перемерзла. Ледве пересувала ноженятами, але ж мандрувала все далі.³ Нарешті скінчився ліс, і Моховинка вийшла на узлісся. Там побачила вона незрозумілі їй величезні білі куши. Здалека вони були подібні до того, у чому жив лісник. Коли ж вона наблизилася до них, то вчула, що відтіль тягне теплом і чимось дуже смачно пахне.

З одного боку меншої купи вгледіла вона дощану соснову стіну. Під нею було кілька щілин, якими можна було пролізти. Моховинка заглянула в дірку й побачила велику теплу хату.

У тій хаті лежали дві великі білі тварини, подібні до диких кіз або сарн. Вони мали роги й довгі, як у Водяника, борода, але дивилися на неї лагідно своїми жовтими очима.

Моховинка часто бачила диких кіз, навіть улітку гралася з деякими козенятками, то й тепер вона не злякалася цих незнайомих створінь, бо вони трохи нагадували тих, що були в лісі. Через те вона привіталася й пролізла щілиною під ворітьми в козячий хлівець...

Тут було тепло, було багато западного сіна, що так само гарно пахло, як і її улюблений мох. Господарі були лагідні, дуже співчутливо вислухали, яке трапилося їй нещастя, і самі запросили її тут лишитись та оселитись. І хоча,

звичайно, хухи не живуть по хлівах, Моховинка не мала чого іншого робити.

Так і стала хуха-боровинка хухою хлівною...

* * * 3.

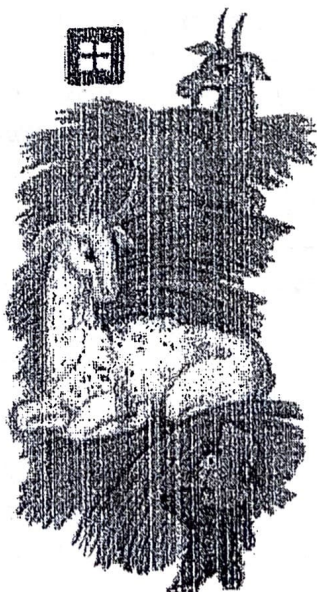
Через якийсь час відчинилися ті дверцята, під якими пролізла Моховинка, і в хлівець зайшла дівчинка. Вона була гарнеська, білява, з блакитними очима. І одразу сподобалася Моховинці.

Дівчинка звійшла з дійницею та шматочком хліба, що був дуже смачний, бо хуха потім знайшла на соломі три крихітки й наїлася доскочу. Дівчинка пестила кіз, цілувала їх у рожеві мордочки, подоїла молочко, щільненько затулила дверцята й пішла собі. Так щодня приходила вона кілька разів у хлівець. Так само приходив сюди й сам господар, що приносив козам їсти. А коли стало кілька тепліших днів, то вкупі з дівчинкою щоразу був і манесенький хлопчик. Він був такий самий милий, як і його сестриця...

Минав день за днем. Тихо й спокійно жила в козячому хліві Моховинка. Було їй тут тепло, мала вона м'яку постіль, їжа була смачна та поживна. Могла їсти доскочу запашного сіна, майже щодня знаходила кілька крихіток хліба, а часто могла ще й поллизати краплинку молочка, що іноді вибрикувалося з дійниці на сіно.

Одного бракувало Моховинці: не було тут ніде поблизу жодної іншої хухи. А кожний знає, як тяжко жити без рідного товариства в чужій стороні!..

І хуха мріяла й удень, і вночі, коли ж прийде час, що вона зможе повернутися до своєї батьківщини. Однак тільки мріяла, бо що далі, то все ставало холодніше, а Моховинка боялася виткнути на мороз свою жовто-фіолетову мордочку. Вона ще не знала, що по зимі завжди приходиться весна. Сподівалася ж тільки того, що, коли вже вона зовсім виросте й у неї зробиться дуже густа вовночка на кожушку, — тоді тільки зможе вона, не боячись морозів, повернути до рідного краю.

Хуха – Моховинка

Василь Королів-Старий

1.

1. Коли народилася і якою за рахунком у сім'ї була Хуха – Моховинка?
2. За що всі жителі лісу любили її?
3. Якою хухою була Моховинка? Чому?
4. Де було її помешкання?
5. Як Моховинка виглядала ? (опис зовнішності)
6. Що збудило і дуже налякало хуху одного зимового ранку?
7. Хто такий Хо-Суковик?
8. До кого побігли хухи за допомогою?
9. Чому сильно засумувала маленька Моховинка?

2.

1. Яке рішення прийняла Моховинка?
2. Чи знайшла вона помешкання в лісі? Чому?
3. Якою описує автор хуху, коли вона мандрувала лісом?
4. Кого побачила Моховинка у білій хаті? Що то була за хата?
5. Чи привітними були господарі?
6. Якою хухою стала Моховинка?

3.

1. Хто зайшов до хліву через деякий час? Чим дівчинка сподобалася хусі?
2. ~~Хто~~ Хто ще приходив до кіз?
3. ~~Чи~~ Чи подобалося Моховинці життя у хліву? 6. Чого їй бракувало?
4. ~~Про~~ Про що мріяла наша хуха?